

Nr 26.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges anslutning till allmänna tull- och handelsavtalet (GATT), m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet.

I en den 27 januari 1950 dagtecknad proposition, nr 52, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels för sin del godkänna Sveriges anslutning till allmänna tull- och handelsavtalet enligt det i Ancey upprättade anslutningsprotokollet,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att för Sveriges del godkänna sådana ändringar i avtalet, som framdeles kunna komma att beslutas av de avtalslutande parterna, i den mån dessa ändringar icke kräva författningsändringar av beskaffenhet att påkalla riksdagens medverkan,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, då förutsättningar härför inträtt, vidtaga åtgärder för Sveriges definitiva anslutning till berörda avtal.

dels till *Bidrag till GATT-organisationen* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor,

dels ock till *Bidrag till GATT-organisationen* för budgetåret 1950/51 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

Propositionen har, såvitt angår anvisande av anslag under sjunde huvudtiteln, hänvisats till statsutskottet samt i övrigt till bevillningsutskottet.

Allmänna tull- och handelsavtalet (GATT) slöts i Genève år 1947 såsom resultat av omfattande tullförhandlingar, vilka genomfördes i samband med arbetet på den sedermera i Havana definitivt utformade stadgan för en blivande internationell handelsorganisation (ITO). Avtalet är det instrument, varigenom stadgans syfte att sänka tullmurarna avses skola förverkligas, men avtalet är samtidigt en självständig överenskommelse, som i avvaktan på stadgans ikraftträdande omedelbart bringar i tillämpning de viktigaste av de principer, på vilka stadgan vilar. Avtalet innehåller dels vissa med stadgans bestämmelser analoga regler av allmänt handelspolitisk karaktär, dels och framför allt listor över de tullmedgivanden (nedsättningar och bindningar) som gjorts av de i förhandlingarna deltagande länderna. Man har beräknat att de gjorda koncessionerna beröra i runt tal hälften av världshandeln.

På inbjudan av avtalets signatärmakter, bland vilka återfinnas flertalet viktigare handelsnationer, ha år 1949 i Ancey hållits nya tullförhandlingar i syfte att ytterligare ett antal stater, däribland Sverige, skulle vinna an-

slutning till avtalet. Resultatet av förhandlingarna har sammanfattats i ett anslutningsprotokoll, angivande villkoren för de nytillträdande staternas anslutning till avtalet. Vid protokollet äro fogade listor över de tullkoncessioner, som gjorts av de i Annecy-förhandlingarna deltagande länderna.

Beträffande lydelsen av såväl det allmänna avtalet som anslutningsprotokollet får utskottet hänvisa till de vid statsrådsprotokollet fogade bilagorna 1 och 2.

Yttranden över den i Annecy träffade överenskommelsen ha avgivits av ett stort antal myndigheter och organisationer. Av dessa ha *kommerskollegium* och *generaltullstyrelsen* samt *Stockholms handelskammare*, *handelskammaren i Göteborg*, *Skånes handelskammare*, *Kooperativa förbundet*, *Sveriges allmänna exportförening*, *Sveriges grossistförbund*, *Sveriges industriförbund* och *Sveriges lantbruksförbund* samtliga tillstyrkt eller icke haft något att erinra mot anslutningen, under det att *lantbruksstyrelsen*, utan att direkt uttala sig i anslutningsfrågan, framställt erinringar mot de svenska koncessionerna i fråga om vissa trädgårdsprodukter.

Beträffande de principiella synpunkterna på Sveriges anslutning till GATT har departementschefen till *statsrådsprotokollet* anfört följande:

»Allmänna tull- och handelsavtalet (GATT) är det instrument, varigenom Havana-stadgans syfte att sänka tullmurarna avses skola förverkligas. Enligt stadgans bestämmelser är ett biträdande av avtalet en förutsättning för åtnjutande av ovillkorlig mest-gynnad-nationsbehandling. Vid en anslutning till Internationella handelsorganisationen (ITO) — varom chefen för handelsdepartementet senare denna dag framlägger förslag — är därför en anslutning jämväl till GATT naturlig. GATT är emellertid samtidigt ett fristående avtal, som i avvaktan på stadgans ikraftträdande omedelbart bringar i tillämpning de viktigaste principer, vilka legat till grund för utformningen av ITO:s uppgifter. De länder med vilka Sverige har mera utvecklade handelsförbindelser äro i stor utsträckning anslutna till avtalet, och ytterligare anslutningar äro att förutse såsom resultat av Annecy-förhandlingarna. Handeln med de redan anslutna staterna omfattade sålunda år 1948 68 % av vår införsel och 66 % av vår utförsel, medan handeln med de i Annecy nytillkommande staterna samma år representerade 8 % av vår införsel och 9 % av vår utförsel. En anslutning till GATT framstår därför såsom en naturlig åtgärd i svensk handelspolitik.»

Departementschefen har därefter berört avtalets inverkan på vår handelsfrihet i allmänna handelspolitiska frågor och därom anfört följande:

»Vad de allmänna handelspolitiska spörsmålen beträffar äro avtalets regler såsom tidigare framhållits analoga med motsvarande bestämmelser i Havana-stadgan. Handelspolitiska beredningen och 1947 års kommitterade för utrikeshandelsfrågor, som i sitt yttrande över stadgan underkastat dessa bestämmelser en ingående detaljgranskning, ha icke i något fall funnit

bestämmelserna vara sådana, att de icke skulle kunna godtagas för Sveriges del. I yttrandet har som ett sammanfattande omdöme uttalats, att bestämmelserna i stort sett erhållit en även ur våra speciella synpunkter tillfredsställande utformning. Vad sålunda anförts äger givetvis tillämpning även i den mån bestämmelserna återfinnas i GATT och dessa bestämmelser ha icke heller föranlett några erinringar av de nu hörda remissinstanserna.

Det bör framhållas, att vissa av de spörsmål som chefen för handelsdepartementet kommer att beröra i förutnämnda propositionsärende — bland annat frågan om möjligheten att inom den internationella organisationens ram genomföra den framtida svenska jordbrukspolitikens sådana den godkännts av 1947 års riksdag — ha i huvudsak samma aktualitet i nu förevarande sammanhang. Lika litet som här åsyftade förhållanden synas behöva hindra vår anslutning till ITO, lika litet torde de kunna anses lägga hinder i vägen för vår anslutning till GATT.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen för artikel XV i GATT skall part i avtalet antingen vara ansluten till Internationella valutafonden eller träffa särskilt valutaavtal med de avtalsslutande parterna. I skrivelse den 8 december 1949 ha fullmäktige i riksbanken föreslagit, att Sverige skall ansluta sig till fonden. Det är min avsikt att senare framlägga förslag angående den ordning, i vilken ifrågavarande förutsättning för anslutning till avtalet bör från svensk sida uppfyllas.»

I fråga om de tullkoncessioner, som gjorts å såväl svensk som utländsk sida, innehåller propositionen följande uttalande av departementschefen:

»Vad först beträffar de utländska tullkoncessioner, som äro av intresse för Sverige, äro dessa av mycket olika omfattning i skilda länder. Sammantagna spanna de emellertid över ett så vidsträckt fält, att praktiskt taget varje svensk exportartikel i åtminstone något land beröres av gjorda koncessioner. Värdet av de enskilda koncessionerna är givetvis ganska växlande. En koncession kan innebära väsentlig nedsättning av tullen, vilket kan väntas medföra en avsevärd ökning av exporten, en annan koncession innebär endast garanti för bibehållande av en tullsats, som i och för sig utgör ett betydande hinder för exporten. Även en koncession av sistnämnda slag kan emellertid ha betydelse i ett ändrat konkurrensläge och som utgångspunkt för nya förhandlingar. Att de utländska koncessionerna som helhet betraktade innebära väsentliga fördelar för den svenska exporten är i varje fall uppenbart.

De svenska koncessionerna beröra en betydande del av vår tulltaxa. De innebära mestadels bindning av gällande tull eller tullfrihet och endast i mindre utsträckning nedsättning eller borttagande av nu utgående tull. Givet är att de fördelar på längre sikt, som avses skola åstadkommas genom sänkning av tullmurarna mellan länderna, icke kunna ernås utan ömsesidiga eftergifter. I saknad av tillräckliga hållpunkter för ett allmänt bedömande av det nuvarande tullskyddets verkningar vid fri utrikeshandel är det icke möjligt att avgiva ett direkt omdöme om den näringspolitiska innebörden av de olika svenska koncessionerna. Dessa ha emellertid förberetts i

nära kontakt med näringslivets intressenter och torde på det hela taget ha blivit avvägda under skäligt beaktande av föreliggande skyddsintressen. Vad särskilt beträffar de av lantbruksstyrelsen berörda trädgårdsprodukterna så äro koncessionerna på detta område liksom övriga koncessioner självfallet betingade av önskemålet att få en uppgörelse till stånd och hade svårligen kunnat undvikas utan äventyrande av ett tillfredsställande resultat av förhandlingarna. På flera av ifrågakvarande produkter få de nuvarande tullarna anses vara anmärkningsvärt höga, och de gjorda koncessionerna avse till stor del av statsfinansiella skäl införda tilläggstullar. De av lantbruksstyrelsen framförda erinringarna torde därför icke få tillmätas avgörande betydelse vid ställningstagande till överenskommelsen — vilken icke på detta stadium kan göras till föremål för några ändringar — och böra enligt min uppfattning icke få stå hindrande i vägen för en anslutning till avtalet med därav följande förmåner för våra exportnäringar.

De svenska koncessionerna medgiva ett icke obetydligt mått av rörelsefrihet även beträffande flera i avtalet bundna varuslag. Genom de förbehåll, som i regel knutits till koncessioner i fråga om specifika tullsatser, har vägen hållits öppen för en återgång, helt eller delvis, till förkrigstidens tullskydd. Denna anordning medgiver även övergång till en mera allmän tillämpning av värdetullar, därest detta vid en framtida revision av tulltaxan skulle befinnas önskvärt. Jag vill emellertid i detta sammanhang understryka vad som av flera remissinstanser framhållits, nämligen att ifrågakvarande alternativa tullsatser endast utgöra den gräns, inom vilken man vid en eventuell revision av taxan har att hålla sig. I vad mån de möjligheter till höjning av tullen, som härigenom erbjuda sig, böra utnyttjas, blir självfallet beroende på vad statsmakterna vid företagen omprövning av tullskyddet finna påkallat.»

Vad slutligen angår de svenska tullkoncessionernas betydelse ur statsfinansiell synpunkt inhämtas av propositionen, att koncessionerna enligt beräkningar på grundval av 1948 års import skulle innebära en minskning av tulluppbörden med omkring 22 miljoner kronor, varav större delen eller 14 miljoner kronor faller på borttagande av tilläggstullen å konstsilke och där emot svarande nedsättning av tullen å konstsilkevaror. Till dessa 22 miljoner kronor böra läggas 4 miljoner kronor, motsvarande den accis å inom landet tillverkat konstsilke, vilken förutsättes skola avskaffas i samband med borttagandet av tilläggstullen å samma material. Därest de i det föregående omnämnda förbehållen i sin helhet utnyttjades, skulle i stället inträda en ökning av tulluppbörden med omkring 20 miljoner kronor, varvid dock avgår det mot konstsilkeaccisens bortfall svarande beloppet 4 miljoner kronor.

Utskottet. Den världsomfattande strävan att undanröja hindren för det mellanfolkliga varuutbytet, som i fråga om tullar och liknande avgifter tagit sig uttryck i allmänna tull- och handelsavtalet, måste enligt utskottets uppfattning hälsas med tillfredsställelse, och utskottet finner det naturligt, att

även Sverige lämnar sin medverkan i dessa strävanden genom att ansluta sig till avtalet.

Självfallet innebär en sådan anslutning för oss liksom för andra länder en inskränkning av rörelsefriheten i handelspolitiskt avseende.

I fråga om allmänna handelspolitiska åtgärder medför detta i huvudsak samma problem som en anslutning till Internationella handelsorganisationen. Den utredning som verkstälts i samband med frågan om vår anslutning till denna organisation har givit vid handen, att dessa problem för vår del icke torde komma att erbjuda några oöverstigliga svårigheter. Det får sålunda anses klarlagt, att en anslutning icke behöver föranleda omprövning av de grunder för vår framtida jordbrukspolitik, som fastställts genom beslut av 1947 års riksdag. I detta riksdagsbeslut har klart förutsetts, att handelspolitiska skäl kunna bli avgörande för valet av regleringsåtgärder. I överensstämmelse härmed får det enligt utskottets uppfattning anses vara av mindre betydelse, att en eller annan av de åtgärder, som diskuterades i den vid nämnda riksdag framlagda jordbrukspropositionen, måhända kan komma att visa sig oförenlig med avtalets bestämmelser, då det i varje fall torde vara möjligt att i stället begagna åtgärder som äro tillåtna enligt avtalet. Utskottet delar följaktligen departementschefens uppfattning att de spörsmål, som sammanhånga med avtalets allmänna handelspolitiska bestämmelser, icke kunna anses lägga hinder i vägen för vår anslutning till avtalet.

Vad därefter beträffar de enligt avtalet gjorda tullkoncessionerna är det uppenbart, att dessa begränsa våra möjligheter att med tullar eller liknande avgifter skydda olika grenar av inhemsk produktion. Koncessionerna ha emellertid såvitt utskottet kunnat finna skett med all den varsamhet, som varit förenlig med uppnåendet av förhandlingarnas syfte, och utskottet har med tillfredsställelse funnit, att det varit möjligt att konstruera medgivandena på ett sätt som ger viss rörelsefrihet vid en ur olika synpunkter önskvärd revision av tulltaxan. Uteslutet är givetvis icke att vissa av de lämnade koncessionerna, närmast de ovillkorliga tullnedsättningarna och bland dem av allt att döma främst de som beröra trädgårdsodlingen, kunna komma att förorsaka olägenheter för därav berörda produktionsgrenar. Dessa olägenheter torde emellertid väl uppvägas av de fördelar, särskilt i form av ökade exportmöjligheter, som avtalet otvivelaktigt är ägnat att medföra. I detta sammanhang må jämväl erinras om de möjligheter, som enligt avtalets bestämmelser finnas för revidering av de gjorda koncessionerna, därest detta framdeles skulle visa sig av behovet påkallat.

Utskottet tillstyrker följaktligen att Sverige ansluter sig till allmänna tull- och handelsavtalet enligt det i Ancey upprättade anslutningsprotokollet. Mot de av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandena att godkänna vissa ändringar i avtalet samt att vidtaga åtgärder för Sveriges definitiva anslutning till avtalet har utskottet icke något att erinra.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevärande proposition nr 52, såvitt densamma hänvisats till bevillningsutskottet,

1) för sin del godkänna Sveriges anslutning till allmänna tull- och handelsavtalet enligt det i Ancey upprättade anslutningsprotokollet,

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att för Sveriges del godkänna sådana ändringar i avtalet, som framdeles kunna komma att beslutas av de avtalsslutande parterna, i den mån dessa ändringar icke kräva författningsändringar av beskaffenhet att påkalla riksdagens medverkan, samt

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att, då förutsättningar härför inträtt, vidtaga åtgärder för Sveriges definitiva anslutning till berörda avtal.

Stockholm den 14 mars 1950.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elon Andersson, Wahlmark, Ekman, Gustaf Elofsson, Velander, Heüman, Franzon, Niklasson, Wehtje och Rosander samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Björklund, Jonsson i Skedsbygd, Kristensson i Osby, Sundström, Nilsson i Kristinehamn, Bladh*, Gunnarsson, Edström och Åqvist*.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Särskilt yttrande

av herrar *Gustaf Elofsson, Niklasson* och *Jonsson* i Skedsbygd, vilka anfört följande:

»Sveriges anslutning till allmänna tull- och handelsavtalet, vilket Kungl. Maj:t nu föreslagit riksdagen godkänna, kommer att medföra vissa ändringar i gällande tullsats. Bl. a. skall som en följd härav nedsättningar företagas beträffande tullarna på vissa slag av köksväxter och frukt, som kommer att kännbart drabba trädgårdsodlingen. Sålunda skall tullen på färsk lök, vilken nu utgår med 5 kr. per 100 kg under tiden 1 januari—31 maj, och med 20 kr. under resten av året helt slopas under tiden 1 mars—31 maj. Vidare vidtages en sänkning av tullen på vindruvor från 35 till 25 kr. per 100 kg. Importen av äpplen blir tullfri under tiden 1 februari—

30 juni mot att den tidigare varit belagd med tull motsvarande 10 kr. för 100 kg under första halvåret. I fråga om päron skall tullen slopas för första halvåret och under andra halvåret fastställas till 20 kr. per 100 kg. Enligt gällande tulltaxa utgör tullen 10 kr. per 100 kg under tiden 1 december—30 juni och 20 kr. 1 juli—30 november, varjämte avsevärda tullnedsättningar vidtagits för konserverad frukt och andra trädgårdsprodukter.

De vidtagna lättnaderna i tullsatserna på frukt och produkter därav komma såsom lantbruksstyrelsen framhåller i sitt remissyttrande att avsevärt försvåra avsättningen av svensk frukt. Den svenska fruktodlingen har under senare år starkt utvidgats särskilt i södra och mellersta Sverige och utgör numera en för det mindre jordbruket viktig produktionsgren. Antalet yrkesmässigt bedrivna fruktodlingar beräknas överstiga 2 000, och under de senaste 10 åren har minst en miljon fruktträd årligen planterats. De stora nyplanteringarna i södra Sverige avse huvudsakligen senmognande sorter, vilka kunna lagras till långt fram på våren. Det framstår därför som föga lämpligt att medge tullfrihet på importerade äpplen redan från den första februari. I stället borde den nu utgående tullen för andra halvåret om 20 kr. per 100 kg fastställts att gälla till den 15 mars. Det kan ifrågasättas huruvida icke tullskyddet för äpplen borde höjas för att garantera avsättning för den svenska äppleskörden särskilt under goda fruktår.

Samma synpunkter göra sig gällande beträffande tullen på päron. Denna borde fastställts till 20 kr. per 100 kg under tiden 1 juli—15 mars.

Beträffande den vidtagna tullfriheten för löken kommer densamma att verka oförmånligt för den svenska lökodlingen som tenderar att täcka det inhemska behovet. Redan med nuvarande tullskydd kämpa lökodlarna med avsättningssvårigheter, som givetvis komma att skärpas i och med tullfrihet under vårmånaderna. Så har t. ex. under förra hösten avsevärda kvantiteter lök exporterats varigenom man åstadkommit en lättnad på den inhemska marknaden. Det kan vidare framhållas att lökodlarna inom vissa områden planera att uppföra kyllokaler för att kunna bevara en god kvalitet på löken även mot konsumtionsårets slut. Den vidtagna tullfriheten kommer att bli ett svårt streck i räkningen för dessa planer, vilkas förverkligande torde vara beroende av möjligheterna att finna avsättning för den svenska lökproduktionen.

Ett av de viktigaste medlen att förbättra småbrukets lönsamhet är en utvidgad frukt- och köksväxtodling. Det torde icke kunna bestridas att en ökad trädgårdsodling inom stora områden är lika betydelsefull för jordbrukets rationalisering som komplettering med jord. Det synes därför knappast stå i överensstämmelse med riktlinjerna för 1947 års jordbruksreform att genom tullpolitiska åtgöranden begränsa trädgårdsodlingens utvecklingsmöjligheter. Det borde ha varit möjligt att vid förhandlingarna om det allmänna tull- och handelsavtalet bättre tillvarata den svenska frukt- och grönsaksodlingens intressen just med hänsyn till 1947 års jordbruksprogram. Detta borde ha varit så mycket lättare som både finansministern och handelsministern förklara att Sveriges anslutning till detta avtal och till den

internationella handelsorganisationen icke kommer att försvåra förverkligandet av 1947 års beslut om de framtida riktlinjerna för jordbrukspolitiken.

Man kan inte undgå att konstatera att resultatet av de förda tullförhandlingarna i samband med anslutning till detta internationella avtal resulterat i ett betydligt försvagat tullskydd för här omnämnda produkter samt övriga trädgårdsprodukter, såsom blommor och grönsaker. Man erhåller den omfattningen att dessa tullsänkningar vidtagits såsom bytesobjekt, när det gällt att uppnå andra för våra förhandlare önskade ändringar i tulltaxorna.

Följden härav blir att man berövar odlarna av trädgårdsprodukter inte bara möjligheten att upprätthålla sin odling i nuvarande omfattning utan omöjliggör den tendens till mera omfattande självförsörjning på detta område, som vårt land med en gynnsammare behandling av dessa tullfrågor kunnat uppnå.

Värdet av att upprätthålla en så stor odling av dessa produkter som i möjligaste mån svarat mot behovet inom landet framstår klart för landets medborgare i avspärrningstider men denna odling bör även i tider med obeskurna handelsförbindelser vara värdefull ur såväl valuta- som sysselsättningsynpunkt. Därtill kommer såsom ett tungt vägande skäl att trädgårdsodlarna berövas utkomstmöjligheter och få sina ekonomiska villkor försämrade.

Då denna fråga är av så viktig natur inte bara för trädgårdsodlarna utan även ur samhällsekonomisk synpunkt, ha vi ansett oss böra i ett särskilt yttrande uttala den förväntningen att Kungl. Maj:t måtte upptaga förnyade förhandlingar med de avtalsslutande parterna i syfte att åstadkomma bättre och effektivare tullskydd för lök och övriga trädgårdsodlingens produkter i såväl färsk som konserverad eller på annat sätt beredd form.»